

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาเปรียบเทียบสภาพทางสิ่งแวดล้อมของที่ดินที่ผู้อพยพถือครองอยู่ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ และปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมใดที่ราษฎรผู้อพยพให้ความสำคัญต่อการตัดสินใจเปลี่ยนสิทธิถือครองที่ดิน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการและเตรียมพื้นที่ให้ราษฎรได้เข้าไปอาศัยและทำกิน ในกรณีที่จะต้องมีการอพยพโยกย้ายราษฎรเนื่องจากได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาของรัฐ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากรศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนของครัวเรือนเดิมเดิมที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่จัดสรรในครั้งแรก จำนวนทั้งสิ้น 309 ครัวเรือน ซึ่งในปัจจุบันพื้นที่จัดสรรดังกล่าวได้รับการจัดตั้งเป็น หมู่บ้านแม่ฮักพัฒนา หมู่ที่ 9 ตำบลหนองแห้ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการเลือกขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Darwin Hendel ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ได้จำนวนตัวอย่าง 216 ตัวอย่าง แต่ในการศึกษาค้างนี้ใช้ตัวอย่างทั้งสิ้น 230 ตัวอย่าง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการนำค่าสถิติที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างไปใช้อธิบายกลุ่มประชากรในพื้นที่ศึกษาทั้งหมด ส่วนวิธีการในการเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ศึกษาใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกระจายอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยนำหมายเลขแปลงที่ดินที่ราษฎรได้รับการจัดสรรทั้งหมด จำนวน 309 แปลง มาจับสลากให้ได้ จำนวน 230 ตามจำนวนตัวอย่างที่จะทำการเก็บข้อมูล ซึ่งปรากฏว่า เมื่อเก็บข้อมูลและแจกนับในเบื้องต้นแล้วได้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้จำนวน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างของประชากรที่ได้เปลี่ยนสิทธิถือครองที่ดินไปแล้ว จำนวน 64 ตัวอย่าง และกลุ่มตัวอย่างของประชากรที่ยังไม่เปลี่ยนสิทธิถือครองที่ดิน จำนวน 166 ตัวอย่าง

3.2 เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมต่อการถือครองที่ดิน โดยเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมระหว่างกลุ่มราษฎรที่ไม่เปลี่ยนสิทธิถือครองที่ดินกับกลุ่มราษฎรที่ได้เปลี่ยนสิทธิถือครองที่ดินไปแล้ว ผู้ศึกษาได้กำหนดและออกแบบการศึกษาในรูปของการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ซึ่งเน้นการใช้ข้อมูลเชิงปริมาณหรือข้อมูลที่วัดออกมาได้เป็นตัวเลขและสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อเป็นหลักฐานยืนยันความถูกต้องของข้อค้นพบ ข้อสรุปต่างๆ ของเรื่องที่ทำการศึกษา และได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยแบบสอบถาม นอกจากนั้นยังทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และซักถามอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการอธิบายให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดได้ ดังนี้

3.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การดำเนินการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้แบบนำสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (ดูรายละเอียดในภาคผนวก) และแบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ศึกษา ที่สร้างขึ้นให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสมมุติฐานของการศึกษา โดยแบ่งออกเป็นส่วนๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยตัวแปรที่ต้องการศึกษา ได้แก่ สถานะภาพในการถือครองที่ดินปัจจุบัน เลขที่และพื้นที่ของแปลงที่ดินที่ได้รับการจัดสรร จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และลักษณะการใช้ประโยชน์ในที่ดิน เป็นคำถามแบบเลือกตอบในลักษณะปลายเปิดและปลายปิดควบคู่กัน จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทางสิ่งแวดล้อม ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการถือครองที่ดินประกอบด้วย

- (1) ลักษณะทางกายภาพของที่ดิน เป็นคำถามแบบเลือกตอบ และเติมข้อความ/ตัวเลข เกี่ยวกับสถานะในการถือครองที่ดินปัจจุบัน ที่ตั้งของแปลงที่ดิน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และลักษณะของการใช้ประโยชน์ในที่ดิน จำนวน 4 ข้อ
- (2) ลักษณะการเข้าถึงที่ดิน การคมนาคม สภาพถนนและความสะดวกในการเข้าออกในที่จัดสรร เป็นคำถามแบบเลือกตอบ จำนวน 7 ข้อ
- (3) ความเพียงพอของน้ำเพื่อการเกษตร เป็นคำถามแบบเลือกตอบเกี่ยวกับแหล่งน้ำที่ใช้ ความสะดวกในการใช้น้ำจากแหล่งต่างๆ และความเพียงพอในการทำการเกษตรนอกฤดู จำนวน 4 ข้อ

- (4) โครงสร้างของระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน ในเรื่องเกี่ยวกับความเพียงพอของน้ำดื่ม น้ำใช้ และการใช้ไฟฟ้า เป็นคำถามแบบเลือกตอบ จำนวน 2 ข้อ
- (5) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสรรที่ดินของรัฐประกอบด้วยคำถามปลายเปิดที่คิดเป็น มาตรฐานประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย ไม่เห็นด้วย

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมต่อการตัดสินใจเปลี่ยนสิทธิถือครองที่ดิน ประกอบด้วยคำถามปลายเปิดที่คิดเป็น มาตรฐานประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ มาก ปานกลาง น้อย และคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุการเปลี่ยนและไม่เปลี่ยนสิทธิถือครองที่ดิน จำนวน 2 ข้อ

3.2.2 การสร้างเครื่องมือ

เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนและสามารถนำมาใช้วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับขอบเขตเนื้อหาของการศึกษา ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถามซึ่งมีขั้นตอนในรายละเอียดดังนี้

- (1) ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิธีวัดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการถือครองที่ดินและความคิดเห็นความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยสิ่งแวดล้อม โดยผู้ศึกษาได้สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลขึ้นเองจากการศึกษา ค้นคว้า ตำราและเอกสาร วิทยานิพนธ์ และงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง
- (2) กำหนดโครงสร้างของแบบสอบถามตามขอบเขตตามเนื้อหา เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน ครอบคลุมวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดและสมมติฐานในการศึกษา
- (3) สร้างแบบสอบถาม โดยออกแบบคำถามและประเด็นคำตอบให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการศึกษา และเหมาะสมกับลักษณะของประชากร เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถอ่านและเข้าใจได้โดยง่าย พร้อมทั้งจัดเรียงคำถามให้เป็นลำดับอย่างมีเหตุมีผลมีความต่อเนื่องเพื่อความสะดวกในการซักถาม
- (4) เมื่อสร้างแบบสอบถามและผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ผู้ศึกษาได้นำไปทำการศึกษานำร่อง (Pilot study) กับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาและไม่ได้เลือกไว้เป็นตัวอย่างในการศึกษา เพื่อเป็นการทดสอบดูว่าเครื่องมือที่ใช้มีความเหมาะสมเพียงใดและข้อมูลที่ได้ในส่วนต่างๆ มีความสอดคล้องกันหรือไม่ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- (5) นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์แล้วไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ขอหนังสือจากสาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และนำไปขอความร่วมมือในการในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาจากประธานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองແຍ່ງ ผู้ใหญ่บ้านแม่ฮักพัฒนา และสำนักงานชลประทานที่ 1 จากนั้นผู้ศึกษาได้ดำเนินการการศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้

(1) สำรวจพื้นที่ศึกษาเพื่อให้ทราบถึงขอบเขต ที่ตั้ง และลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

(2) รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ด้วยตัวผู้ศึกษาเอง ซึ่งได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน พระสงฆ์ ครู ผู้อาวุโสในหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆที่ประจำหรือปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ศึกษา

(3) รวบรวมข้อมูลจากรายงานเอกสารและสิ่งพิมพ์ ตลอดจนแผนที่ สถิติที่เกี่ยวข้องกับงานศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษา ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการในพื้นที่จัดสรรของสำนักงานชลประทานที่ 1 ซึ่งเป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการอพยพและจัดสรรที่ดินให้แก่ราษฎรในพื้นที่ศึกษาครั้งนี้ และข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน ตลอดจนแผนพัฒนาหมู่บ้าน

(4) รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามโดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ คือ

4.1 เข้าร่วมประชุมชาวบ้าน แนะนำตัวเองและชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจและความคุ้นเคยกับกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามตามข้อเท็จจริง

4.2 ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยสอบถามตามหัวข้อในแบบสอบถามและเป็นผู้เขียนคำตอบลงในแบบสอบถามตามคำตอบที่ได้รับจากผู้ตอบด้วยตนเอง

4.3 เมื่อเสร็จสิ้นการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละครั้ง ผู้ศึกษาได้ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของคำตอบ แล้วจึงลงรหัสข้อมูลให้เป็นตัวเลขโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSSPC⁺ (Statistical package for the social sciences) ในการประมวลผลข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้ศึกษาจึงใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSSPC⁺ ในการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยการวิเคราะห์ตารางไขว้ (Cross Tabulation) และกำหนดใช้สถิติในการแปรผล ดังนี้

3.4.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) เพื่อสรุปและแจกแจงข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในส่วนที่ 1 ส่วนที่ 2 และส่วนที่ 4 โดยการแจกแจงความถี่ และใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) มาอธิบายในเชิงพรรณนาเปรียบเทียบกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และสภาพแวดล้อมของผู้ถือครองที่ดินในพื้นที่จัดสรร

3.4.2 สถิติวิเคราะห์ (Analytical statistics) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และทดสอบสมมติฐานที่ผู้ศึกษาได้ตั้งไว้ โดยใช้

(1) แบบทดสอบไคสแควร์- (Chi-square Test : χ^2) ใช้วิเคราะห์หาความแตกต่างกันของสภาพทางสิ่งแวดล้อมแต่ละตัวแปร ระหว่างกลุ่มประชากรที่เปลี่ยนสิทธิถือครองที่ดินกับกลุ่มประชากรที่ไม่เปลี่ยนสิทธิถือครองที่ดิน ตามสมมติฐานข้อ 1-4 ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ลักษณะเป็นตัวแปรกลุ่ม (Nominal scale) กับตัวแปรกลุ่ม (Nominal scale) ในการทดสอบสมมติฐานผู้ศึกษาได้กำหนดระดับแห่งนัยสำคัญ (Significance Level) ที่ระดับ 0.05 ซึ่งหมายความว่าหากค่า Sig ที่คำนวณได้จากโปรแกรม SPSSPC⁺ มีค่าต่ำกว่า 0.05 แสดงว่าสภาพทางสิ่งแวดล้อมของที่ดินที่ราษฎรทั้ง 2 กลุ่ม ถือครองอยู่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเป็นการยอมรับสมมติฐานทางการวิจัยที่ตั้งไว้

(2) แบบทดสอบ t (t-Test) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในส่วนที่ 3 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อจัดที่ดินของรัฐของกลุ่มตัวอย่างโดยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่เปลี่ยนสิทธิถือครองที่ดินกับกลุ่มที่ไม่เปลี่ยนสิทธิถือครองที่ดิน ตามสมมติฐานข้อ 5 ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีลักษณะเป็นตัวแปรกลุ่ม (Nominal scale) กับตัวแปรช่วง (Ordinal scale) ทดสอบสมมติฐานโดยพิจารณาจากค่า 2-tail Sig ที่คำนวณได้จากโปรแกรม SPSSPC⁺ หากมีค่าต่ำกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ตั้งไว้ที่ระดับ 0.05 แสดงว่า ค่าเฉลี่ย (Mean) ของความคิดเห็นต่อปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมของผู้ที่ได้รับการจัดสรรที่ดินมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จะทำการจดบันทึกและนำมาตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้ตามความเป็นจริง โดยอาศัยเทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ก่อนนำมาจัดหมวดหมู่ตามหัวข้อขอบเขตและวัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อนำไปอธิบาย เชื่อมโยงเข้ากับข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลหลักจากการใช้แบบสอบถาม

3.5 เกณฑ์การแปลความหมายในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 ข้อมูลในส่วนที่ 3 ซึ่งเป็นการสอบถามความคิดเห็นของผู้ถือครองที่ดินต่อการจัดสรรที่ดินของรัฐ เกณฑ์การให้คะแนนข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็น/ความพึงพอใจ พิจารณาตามหลัก Likert Scale โดยกำหนดเกณฑ์ไว้ ดังนี้

(1) ไม่เห็นด้วย/ไม่พึงพอใจ	ให้	1	คะแนน
(2) เห็นด้วย/พึงพอใจน้อย	ให้	2	คะแนน
(3) เห็นด้วย/พึงพอใจปานกลาง	ให้	3	คะแนน
(4) เห็นด้วย/พึงพอใจมาก	ให้	4	คะแนน
(5) เห็นด้วย/พึงพอใจมากที่สุด	ให้	5	คะแนน

และได้กำหนดเกณฑ์แปลความหมายโดย ใช้เกณฑ์การแบ่งช่วงคะแนนจากระดับชั้น 5 ชั้น (คะแนน 1-5) และคำนวณได้จากสูตร ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับชั้น}} = \frac{5-1}{5} = 0.80$$

ดังนั้นเกณฑ์การแปลความหมายในคำถามส่วนที่ 3 จึงกำหนดได้ดังนี้

1.00 – 1.80	อยู่ในเกณฑ์	ไม่เห็นด้วย/ไม่พึงพอใจ
1.81 – 2.60	อยู่ในเกณฑ์	เห็นด้วย/พอใจน้อย
2.61 – 3.40	อยู่ในเกณฑ์	เห็นด้วย/พอใจปานกลาง
3.41 – 4.20	อยู่ในเกณฑ์	เห็นด้วย/พอใจมาก
4.21 – 5.00	อยู่ในเกณฑ์	เห็นด้วย/พอใจมากที่สุด

3.5.2 ข้อมูลในส่วนที่ 4 เป็นการสอบถามถึงการให้ความสำคัญกับประเด็นปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการตัดสินใจเปลี่ยนสิทธิของผู้ถือครองที่ดินและเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ดูว่าปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมใดบ้างที่ผู้เปลี่ยนสิทธิถือครองที่ดินเห็นว่ามีผลต่อการเปลี่ยนสิทธิในระดับมาก ปานกลาง น้อย ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาในข้อที่ 2 เกณฑ์การให้คะแนนข้อมูลเกี่ยวกับระดับการให้ความสำคัญ กำหนดเกณฑ์ไว้ ดังนี้

(1) เห็นด้วย/พึงพอใจน้อย	ให้	1	คะแนน
--------------------------	-----	---	-------

- (2) เห็นด้วย/พึงพอใจปานกลาง ให้ 2 คะแนน
 (3) เห็นด้วย/พึงพอใจมาก ให้ 3 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายในการวิเคราะห์ข้อมูลได้กำหนดเกณฑ์แปลความหมาย โดย ใช้เกณฑ์การแบ่งช่วงคะแนนจากระดับชั้น 3 ชั้น (คะแนน 1-3) และคำนวณได้จากสูตร ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับชั้น}} = \frac{3-1}{3} = 0.66$$

ดังนั้นเกณฑ์การแปลความหมายในคำถามส่วนที่ 4 จึงกำหนดได้ดังนี้

1.00 – 1.66	อยู่ในเกณฑ์	มีผลน้อย
1.67 – 2.33	อยู่ในเกณฑ์	มีผลปานกลาง
2.34 – 3.00	อยู่ในเกณฑ์	มีผลมาก